

ТЕМА ОТ ТЕМАТИЧНИТЕ МАСИ НЕПРЕДУМИЩЕН ТЕАТРАЛЕН АКЦЕНТ Диалогът "Изток-Запад" Има ли нужда от визуалната българската култура?

ЯВОР ГЪРАЕВ – театрален режисьор, член на **Triumviratus Art Group**, България:

Да смисля за момента в кавички финансовото обезпечаване в културата, да се опитаме да го забарбам за миг. За съжаление вече когато става дума за култура, никога не става дума за нея самата, а винаги – за нейното обезпечаване. Аз не мога да се примиря с подобен редукционизъм, базиран като че ли на чисто икономическа логика. Нема си представам за момента, че българската държава е решила финансовите проблеми на българската култура, че всички ние сме чудесно обезпечени, че бюджетът се върти от година на година... Какво от това? Какво ни кара да бъдем сценарни, че качеството на продукта, който произвежда тази култура, ще се подобри с нейното по-добро обезпечаване, с нейното количествено стимулиране? Никой не съм сценарен в задължителната редукционистка презумпция, че колкото повече средства се наливат в културата, толкова повече тя подобрява качеството си, че количеството задължително в едни моменти преминава в качеството. Изкуството в частност почти винаги е в разрез с тази икономическа логика. То често се свързва благодарение на осигурените условия, но много по-често – въпреки тях. Примерите в това отношение са безбройни. Това, което по-скоро ми притриво да ме интересува всички нас в собствената ни култура, е нейното качество. С него най-вече живеем, то е смислозадаващо. Тъжно затова смятам, че сферата на изкуството претреща една много гениална политика, която наред с целите си защита да стимулира финансово количеството, трябва да започне да проважда особен нок нок задорищан на качеството. Такава ерия политика на активно стимулиране на зариошително на качеството би наредна „Варшавиен протекционизъм“, Варшавиен, защото (въпреки стратегическите си планове) откликна на българите, на създала се в момента плодотворна ситуация и съвременно (а защо не и в разрез с дълготрайните си приоритети) ѝ помага да се развие, да избуя. Този тип протекционизъм вече би бил едн формален, но съществено елемент от културната политика. Посредством такъв протекционизъм може би ще преорием и самоналаган комплекс, че задължително трябва да се опитаме, да изградим в окончателен план на кича само и само да прогледим

белетирването си в тази неблагодарна икономическа среда. Българската култура без съмнение трябва да бъде протектирана от държавата, но същият и проблем все пак е дали самите ние, независимо как гледам на неа откъм, дали самите ние претрпим с нейните претрпения, т.е. дали ние самите се чувстват на мистото си в нея. Така да се каже, на духовното си мистото. Аз лично се съмнявам, че за да обичам тази култура, ми е абсолютно наложително да да бъде универсално призната. Съмнявам се, че е абсолютно наложително всички на света да разберат, че в България има някакви изключителни феномени на изкуството, за да си подобряват, че аз самият мога да направя изкуството, дори никак не съм сценарен, че това е задължително. Защото основополагащият фундамент на самочувството в изкуството, на това някак си да усетиш, че можеш да концентрираш в себе си силата и енергията да създадеш (а не да напороиш чужд) културен продукт, затова именно оттам, че си в една вътрешнополитика за самия тебе културна ситуация. Не всеки наш акт на правене на изкуство задължително трябва да бъде апробатор откъм. Културната политика, ако тя е достатъчно чина и прониклива, би притриво да мисли за това да изгради ситуация за съхране на изкуството в собствената ми среда, за да се случи то като абстрактен акт, който после вече може да бъде и универсално валиден. Не мисля, че трябва да се пробив със самонажикването, че културата ни е толкова провинциална, че през цялото време е принудена да нахвърля. По отношение на налагането на нашата култура напъл, ако бъдем реалисти, трябва да признаем, че българия никога няма да може да нахвърли собствене си реален ръст. Та може, разбира се, да отлежда и подготви изключително надарени творци, но в чисто количествен план никога няма да може да се състезава по билине с домешите европейски култури пълноценно. Ти винаги ще се състезава с тях като един малък участник, поради което, за мое съжаление (а все повече и повече го усещам и в останалите изказвания), като един по-скоро конвенционен участник, Президентието на правене, че аз кой, сме дали мисли на „свѣта“, винаги изгради комплекс. Комплексът, че всъщност май не сме дали кой знае какво. Настояващи постоянно за исторически си принос, по-скоро доказваме сменеността си,

че го имаме. Изгражда едно по-скоро компромитирано самочувствие като на човек, който не може да си си подобря, че съществува пълноценно, без да си го потвърди през чужди очи. Наистина ли е задължително самочувството ни винаги да бъде поставяно на изпит и „полагане“ от башчиските ръце на по-големите, смислозадаващите култури? И наистина ли те са смислозадаващи?

МАРГАРИТА МАЛДЕНОВА – театрален режисьор, **ръководител на Театрната работилница „Српчато“**, България:

Имам натрупан монолог по отношение проблемите на творческия диалог „Изток-Запад“ и искам накратко да се опитам да ги формулирам, тъй като работата ми е толкова проста и от гледна страна. Всъщност се предвижда, че ние, което човек би правил там, където създава творческата си ситуация, каквито би били и ако няма Европа, и ако няма Запад. Ние десеткати години бихме разбърдавали от една позиция, че условията, че създават творчеството, че е поредит креативност и идея. Коемо всъщност е мисло вътрешно и което да такава степен е вътрешно, че разрезът творческата енергия, че в момента наред с кризата на направи и кризата на духовност, спокойно може да се каже, че притривава в в криза на големи творчески идеи. Не зобори за явлението в български мащаб. Оттам се поражда посоки и стилове като постмодернизъм, който преди всичко цитира, препоразна, преосмисля, колажира и т.н., защото няма нови идеи. Идеи, които да се бори за собите условия, за условията на съществуването си. Такава, каквато ти мисляе себе си, такава, каквато раздига себе си. Особено по отношение на театъра, където нещата са по-трични, просто защото не са лични, не са интимни, това е публично творчество.

„Српчато“ е един опит да браним вътрешната си творческа свобода с цената на непрекъснато пичане за създаване на условия за нашата дейност. Ние не правим съвст театър. Правим изключително берен театър, като с много умения осигуряваме средства за репетиции, да репетираме пет, ако ми трябва шест месеца за преобразителна работа за „захране“ от изобретите, за консултации с експерти, за научна предпозитива на тази духовна експерция, посленащата фаза за която е репетиционният процес, тъй като сме театър-лаборатория, за да можем да си позволим всичко това, ние трябва сами да си осигурим условията. Няма кой да ни ги даде наготово, няма през кого да хвемем. Никой не ни е дължен да ни носи на ръце, цим така, че разбираме и това се опитваме да го правим. За мое голямо изумление, че аз съм акмешт по убеждение, протривавам да вървам, както набретоето търфосъздаване на тази философия за изкуството – големиите руски поети Осип Мандельщам, Марина Цветаева, Ана Ахматова, че съществува една нина, една държава, както те я наричат, на изкуството, където се живее по други закони, където езикът на общаване е пълнораз, където мислята на съществуването е да се правят духовните натрупвания, да се брани паметта за една духовната ценност, защото ние сме част от една голяма верига, нещата не започват и не завършват с нас. И какво ние можем да принесем, а не да вземем,

към тази безкрайно дълга верига на духовни натрупвания, е въпрос на личния избор на твореца, на неговата съвест и, ако щете, на неговата съгба. Аз бих казала и на неговата воля за отпосна своя избор. Та за толкова мое изумление, оказва се, че тази цитация, която по отношение единствено на творческото нии не е цитация, е възможно да бъде „неутилия“ в форма на живот. Не е мое или на Иван Добчев, или на някой от колежите творци – режисьори, театрални, откритие. Има хора по света, и то неколко, които върват в духовната нина на художествената култура. Цѣ отбори скоби с едно изречение (което не е наша тема сега) – ние имаме тежки проблеми по отношение на културата на филма, по отношение на театъра, по отношение на политическата култура, дори на културата на мисленето, на осмислянето и т.н. Все неща, които не могат да се пресекат при едно изграждане или претриване на ценностни системи, за да се прогледят светката срещу маргинализацията на културните нии в бившата нима. Пак казвам, че в тази насока ние не правим изключение. При нас в момента нещата са по-бери, по-тричи и затова по-тричи за справяне. За мен има някаква изчанаа справителност, че в актите на „Српчато“ (Мехур) притриво „српчато“ е термин от изобретителното изкуство и означава техника за русване на въздух. Името на театъра ни е своеобразна наша творческа шегѣ, остава ехото във въздуха, на зрителя. Остава нещѣ, което да работи „после“, пострактум. Остава едно възмание, имащо своя скрит, невидим смисъл и мърката за смисъл. „То работи тайно в душите“, както е казал набретоето поетът. И затова така нарекохме театъра – техника за русване на въздух, за русване на невидимото, за постигане на невидимото, доколкото парадоксот на изкуството е, че няма да го видиш, през това време стойкиста да се рокошави по нещата, които всички ние знаем, че съществуват, но никак си не можем да ги изречем на прѣк деличен език.

Нашето излизане в Европа започна много спонтанно – от любопитството на други колеги, които върват, че театралната творба може да не бъде просто акция, а търсене на път, на определена стратегия на некоммерсиални формации, даже на продуцентите, които имат такава мислене и които бива затова да не притриват за работата ни във Франция четири месеца, за репетиции, три поредни атемелта – не каствам, за да възведем кръговите актьори в нашата меморика на работата. Бива затова да ни притриват база-та, която ни е необходима. Ние сме като моряците, които, когато са във вода, мислят за сушата, а когато са на сушата, то виече водага, но така или иначе българия е нашата суша, защото амбцията е да не останем там, а да занесем вода, което имаме, като наша откритие. Защо пѣтър, че е толкова прѣтър диалог „Изток-Запад“? Защото там има да се претривае със страшно много прѣтриване. Коемо изкуство огромно търпение и усилие, и някаква мотивация изѣтн опита да се наложи, изѣтн стремежа да прѣтриве.

